



▲ *Advies Nationaal Comité advies dierproevenbeleid*

Beperk alle vormen van pijn bij proefdieren tot een minimum

Geen enkel proefdier mag onnodig lijden. Dat is het uitgangspunt van het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad). Hoewel uit eerder onderzoek blijkt dat er geen grote zorgpunten zijn in Nederland wat betreft pijnherkenning en -bestrijding bij proefdieren, zijn er volgens het NCad zeker nog mogelijkheden voor verbetering. Welke mogelijkheden dat zijn staat in een onlangs uitgebracht advies 'Voorkómen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren'.

Het advies dat is opgesteld in samenwerking met experts uit het werkveld, bevat een Code of Practice (CoP) waarin de beste praktijken staan beschreven die onderzoekers, biotechnici en Instanties voor Dierenwelzijn (IvD's) helpt in de dagelijkse praktijk om alle vormen van pijn bij proefdieren tot een minimum te beperken. Pijn wordt daarbij gedefinieerd als 'een onplezierige sensorische en emotionele ervaring verbonden aan een actuele of potentiële weefselbeschadiging'.

Onderdeel 'culture of care'

Het advies is op verzoek van de staatsecretaris van Economische Zaken (EZ) uitgebracht. In zijn reactie stelde staatsecretaris Martijn van Dam dat hij er van uit gaat dat deze CoP een vast onderdeel wordt van de 'culture of care' binnen de Nederlandse instellingen waar onderzoek met proefdieren wordt gedaan. Ook vindt hij dat de CoP als richtsnoer kan dienen voor het toezicht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Van Dam ziet vooral het onderzoeksveld zelf aan zet om er voor te zorgen dat de CoP een levend en actueel document blijft. Via het IvD platform zouden vigerende CoP's in Nederland, zoals de Cop Welzijnsbewaking, Kankeronderzoek en Immunisatieprocedures, in lijn gebracht kunnen worden met de CoP over pijn bij proefdieren. Ook kan het platform de CoP actualiseren zodra nieuwe inzichten dat noodzakelijk maken. Het NCad gaat zich sterk maken om binnen Europa af te stemmen hoe om te gaan met het voorkomen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren.

Analogie- en voorzorgprincipe

Er is in het verleden veel discussie geweest of en in hoeverre dieren pijn ervaren. Maar onder- >>



Nationaal comité
advies dierproevenbeleid

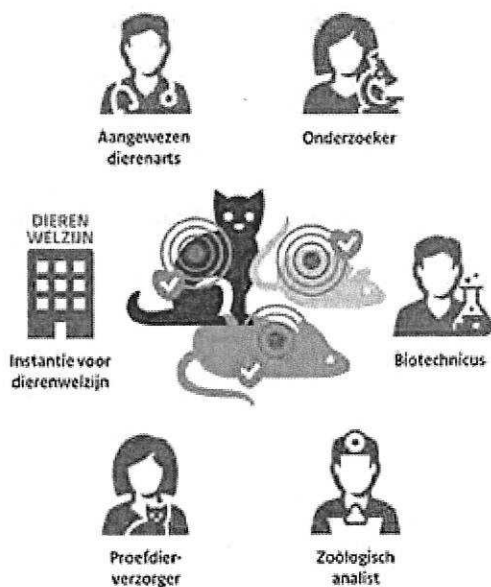
Voorkómen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren



Deze CoP Voorkómen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij het opzetten, beoordelen, uitvoeren en begeleiden van dierproeven.

Meer informatie: www.ncadierproevenbeleid.nl

Betrokkenen



Doelstellingen

Alle vormen van pijn in dierproeven tot een minimum beperken.



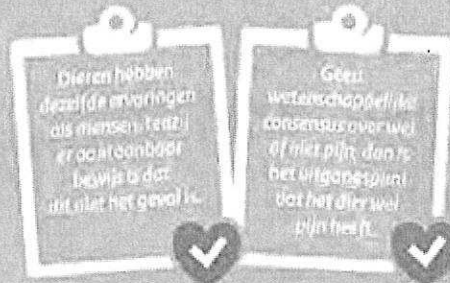
Inspanningsverplichting

Alle betrokkenen hebben in hun specifieke rol een verplichting om het ongerief voor het dier, onder meer in termen van pijn, zo laag mogelijk te houden. Dit vergt van alle betrokkenen een grote inspanning.



Zo min mogelijk pijn voor het dier

Analogie/Voorzorg



Pijnbestrijding: waarom wel/niet toepassen



Morele redenen



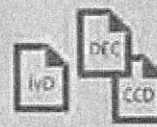
Wettelijke redenen



Wetenschappelijke redenen



Pijn kan de uitkomsten van een experiment sterk beïnvloeden



Pijnbestrijding gecomtraïndiceerd. Beaureguleerd en geaccordeerd in het werkprotocol en het projectvoorstel

Uitgangspunten:

- de intrinsieke waarde van het dier;
- de plicht het individuele dier niet onnodig lijdt.

Pijnherkenning

Voor pijnherkenning stapsgewijs uit en met goede voorbereiding: kennis van soort specifieke aspecten, observeer op uniforme wijze, passend bij de diersoort en met minimale beïnvloeding van het gedrag van het dier.



Systematiek voor beoordeling



Gebruik scoringslijsten

Pijn voorkómen en bestrijden: meer dan alleen het toepassen van een analgeticum

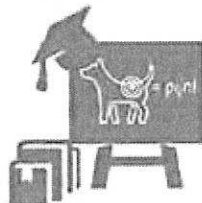


Gebruik niet alleen pijnstillers



Aangepaste huisvesting. Aseptiek

Scholing



Alle personen die betrokken zijn bij het voorkomen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren moeten de meest actuele kennis hierover benutten en bekwaam zijn.

De vergunninghouder draagt er zorg voor dat medewerkers in voldoende mate worden bij- en opgeschoold.

Een humaan eindpunt (HEP)

Een HEP om onnodige pijn te voorkomen of te beëindigen, moet toegepast worden.

- als de voor een proef omschreven bovengrens wordt overschreden
- als het wetenschappelijk eindpunt is gehaald, of
- als het wetenschappelijk eindpunt niet meer kan worden gehaald terwijl de dieren pijn/ongerief ondervinden.



zoek dat door diverse onderzoeksgroepen is uitgevoerd in de laatste twee decennia geven een steeds sterkere onderbouwing dat dit wel degelijk het geval is. Als niet duidelijk is of een dier pijn heeft, moet bij de beoordeling en opzet van dierproeven het zogenaamde analogieprincipe leidend zijn: dieren hebben dezelfde ervaring als mensen, tenzij er aantoonbaar bewijs is dat dit niet het geval is. Daarbij speelt ook het voorzorgprincipe een rol. Dit houdt in dat als er geen wetenschappelijke consensus is over het hebben van pijn, er dan vanuit moet worden gegaan worden dat het dier pijn heeft.

Indeling pijn

Een indeling van pijn in categorieën is volgens het NCad mogelijk op basis van oorzaak, duur en intensiteit. Ook factoren als stress en angst spelen daarbij een rol. De volgende categorieën worden in de CoP genoemd: kortstondige pijn (tot tientallen seconden), middellange pijn (van minuten tot een week) en chronische pijn (weken, maanden, jaren). De oorzaak, duur en intensiteit van de pijn, in combinatie met de toegepaste pijnpreventie, -herkenning en -bestrijding, moeten meegewogen worden in de schatting van de mate van ongerief bij het aanvragen van een projectvergunning voor onderzoek met proefdieren. Ook bij het opstellen van het werkprotocol en de registratie van het daadwerkelijke ongerief van de proefdieren achteraf is het nodig op deze manier een inschatting van het ongerief te maken.

Inspanningsverplichting

Alle betrokkenen, de instellingsvergunninghouder, de IvD, de aangewezen dierenarts, de onderzoeker, biotechnicus, zoologische analist en proefdierversorger, hebben in hun specifieke rol een inspanningsverplichting om de pijn voor de proefdieren tot een minimum te beperken. Een goede basisscholing en een regelmatige bij- en nascholing moeten er voor zorgen dat iedereen die betrokken is bij onderzoek met proefdieren, steeds de meest actuele kennis heeft en dat zij/hij bekwaam is om haar/zijn taken uit te voeren.

Fasen onderzoek

Het is daarbij belangrijk om aandacht te hebben voor pijn in de verschillende fasen van het onderzoek. Dat begint bij het opstellen van het werkprotocol, waarin beschreven moet worden welke handelingen wanneer worden uitgevoerd en wie welke verantwoordelijkheden heeft, inclusief het toepassen van humane eindpunten. Ook moet in het werkprotocol staan wanneer welke klinische effecten te verwachten zijn, het te verwachten pijnverloop en hoe en wanneer die pijn wordt voorkomen en bestreden. Bij de uitvoering van het onderzoek worden de uitgevoerde (be)handelingen van/aan proefdieren en de effecten op het welzijn van het dier vastgelegd in het welzijnsdagboek. Eventuele pijnscores en behandelingen worden inzichtelijk vastgelegd, bijvoorbeeld met behulp van een pijnscorelijst. Nadat de dierproef is afgerond, maken de evaluatie van het welzijnsdagboek en de klinische scorelijsten duidelijk of de uitvoering optimaal is verlopen en of het dierenwelzijn verbeterd kan worden. Dit kan ook leiden tot een verbetering van de kwaliteit van het onderzoek.

Rol proefdierversorger

De proefdierversorger, biotechnicus of zoologische analist, is verantwoordelijk voor de uitvoering van de ingreep volgens de beste praktijken en de bijbehorende toepassing van anesthesie en pijnbestrijding conform het werkprotocol. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het herkennen van pijn bij de betreffende diersoort en het type dierproef. Deze medewerkers leggen bevindingen vast, zoals pijnscores, en ze zorgen ook voor passende verzorging, zoals het ondernemen van actie als analgesie onvoldoende werkzaam is. Ook zijn zij degenen die de verantwoordelijke onderzoeker informeren zodat het ongerief volgens het werkprotocol beëindigd kan worden als een humaan eindpunt bereikt wordt. >>

Geen pijnbestrijding

Pijn kan experimenten op een complexe en ongecontroleerde manier beïnvloeden. Dit geldt voor acute pijn, pijn direct na ingrepen en voor chronische pijn. Daarom is het ook vanuit wetenschappelijk oogpunt belangrijk om alle soorten pijn bij proefdieren te minimaliseren. Er zijn echter uitzonderlijke gevallen waarin pijnbestrijding niet kan worden toegepast, bijvoorbeeld bij onderzoek waarbij het fenomeen pijn bestudeerd wordt inclusief de effectiviteit van een nieuwe pijnstillers. Maar als pijnbestrijding onthouden wordt, ondanks de pijn, moet dit expliciet beargumenteerd en geaccordeerd zijn in zowel het werkprotocol (door de IvD) als het projectvoorstel (door IvD, de Dierexperimentencommissie en de Centrale Commissie Dierproeven).

Meer dan alleen toepassen pijnstillers

Het uitgangspunt is het voorkomen en het bestrijden van pijn op een wijze die past bij de verwachte mate en duur van de pijn. Dat kan door pijnstillers preventief toe te passen en door pijnstillers te gebruiken met verschillende, maar elkaar aanvullende werkingsmechanismen. Ook kan pijn voorkomen en bestreden worden door niet-medicamenteuze maatregelen zoals optimale (technische) uitvoering van procedures, het voorkomen van onnodig trauma, het toepassen van a- en antiseptiek en het toepassen van passende verzorging en huisvesting. Dit laatst kan bijvoorbeeld door het aanbieden van diepere/zachtere bedding, meer of ander nestmateriaal, extra warmte of juist koeling en makkelijk bereikbare voeding of vocht.

Op de website van het NCad is het volledige advies 'Voorkomen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren' te vinden, inclusief de bijbehorende Code of Practice. Daar kunt u ook een infographic vinden over het voorkomen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren en de pijnbestrijderswijzer die hulp is bij het op gestandaardiseerde wijze toepassen van pijnbestrijding en -preventie. <http://www.ncadierproevenbeleid.nl/adviezen-ncad/documenten/rapport/2016/5/17/ncad-advies-pijn>

Het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad) is ingesteld voor de bescherming van dieren die worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en voor onderwijs. Door advies, kennisuitwisseling en het ontwikkelen van (inter)nationale netwerken wil het NCad een belangrijke bijdrage leveren aan het minimaliseren van het proefdiergebruik, zowel nationaal als internationaal. De ethische toetsing van dierproeven en het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) staan daarbij centraal. Het advies 'Voorkomen, herkennen en bestrijden van pijn bij proefdieren' met de daarbij behorende Code of Practice is tot stand gekomen in samenwerking met een door het NCad ingestelde werkgroep van deskundigen uit het werkveld. Daarbij is gebruik gemaakt van bestaande literatuur.

